

Nr 318.

Av herrar **Lundström** och **Sundelin**, om utredning i syfte att göra statsbidragen till kommunerna värdebeständiga.

Relationerna mellan stat och kommun har de senaste åren aktualiserats i olika sammanhang. Så har skett bland annat genom allmänna statsbidragsutredningens betänkande, SOU 1952: 44, som närmast sysslat med statsbidragsgivningens tekniska sida. Remissinstanserna har på det hela taget uttalat sig välvilligt om betänkandets huvudsyfte, att förenkla det kamerala och administrativa förfarandet och lätta på den detaljkontroll från statens sida över kommunerna, som det nuvarande statsbidragssystemet innebär. Utredningens rent tekniska karaktär har emellertid gjort, att man blott snuddat vid andra lika viktiga sidor av de statskommunala relationerna.

Dit hör frågan om statsbidragens realvärde. Så vitt man kan förstå, har allmänna statsbidragsutredningen icke till uppgift att ägna detta problem någon speciell uppmärksamhet. Frågan är dock ytterst betydelsefull. Grunderna för statsbidragsgivningen har i allmänhet fastställts för relativt länge sedan, och konstruktionen har lett till att bidragen genom inflationen kommit att avsevärt minska i värde. Inte minst har så blivit fallet, då bidragen knutits till förhållandet mellan skattekronor och invånarantal i kommunen.

Genom att skattegradering av statsbidragen blivit alltmera vanlig, har sålunda den ursprungligen avsedda kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna förskjutits starkt till kommunernas nackdel även beträffande mycket kostnadskrävande verksamhetsformer. Det mest framträdande exemplet därpå är kommunernas bidrag till *folkpensionskostnaderna*. Pensionsstyrelsens försäkringsbyrås statistiska avdelning redogör i sitt meddelande nr 14/1953 ingående för denna fråga, och Landskommunernas förbunds styrelse, som tagit upp frågan i yttrande över allmänna statsbidragsutredningens betänkande, säger:

... Kommunernas andel i kostnaderna för de *inkomstprövade* folkpensionsförmånerna har från 1948 till 1952 stigit från 33,5 till 43,6. Under denna tid ha kommunbidragen ökat från 63,9 till 103,4 mkr., under det att statens kostnadsandel samtidigt vuxit från 126,8 till endast 133,6 mkr. Enbart för landskommunerna är denna förskjutning ännu större. Bidragsprocenten har här stigit från 23,2 år 1948 till 37,9 år 1952. I totala belopp har landskommunernas kostnadsandel dessa år stigit från 22,3 mkr. till 46,2 mkr., medan ökningen i statens andel begränsats från 73,8 mkr. till 75,5 mkr. Denna mycket betydande kostnadsövertäckning har ägt rum trots

det uttalande, som andra lagutskottet (utl. nr 39) gjorde med anledning av propositionen nr 222/1947...

1952 års riksdag beslutade om ändrade bestämmelser för bostadstillägg (prop. 215). Till grund för propositionen låg 1950 års folkpensionsrevisions betänkande, som emellertid inte hade tagit till sin uppgift att återställa relationerna för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Svenska stadsförbundets styrelse har i sitt yttrande över folkpensionsrevisionens betänkande påpekat detta:

... Någon hänsyn till den s. k. engångsinflationen synes ej ha tagits. Omtaxeringen av den fasta egendomen kommer sannolikt helt att neutralisera den kommunala ortsavdragsreformens verkningar på det kommunala skatteunderlaget. Allt talar därför för att övervältringen av folkpensionskostnaderna från stat på kommun skall fortsätta i accelererat tempo och att kommunerna inom en snar framtid få svara för en *tredubbel* större andel i kostnaderna än som avsågs vid 1947 års riksdagsbeslut...

En liknande urholkning kan påvisas även beträffande *skolmältiderna*. Ett talande exempel utgör en norrbottenskommuns andel i kostnaderna för skolmältidsverksamheten. För läsåret 1946/47, då barnbespisningen i kommunen redan var genomförd i full utsträckning, uppgick kommunens andel i kostnaderna till ca 62 000 kr. statens till ca 197 000 kr. För läsåret 1951/52 hade dessa tal ändrats till resp. 187 000 och 183 000 kr. Under samma tid hade, trots förbättrat skatteunderlag, den kommunala andelen av kostnaderna stigit från 44,5 till 95,5 öre per skattekrona.

Invändningen att frågan om balansen i de ekonomiska relationerna mellan stat och kommun löses, om statsbidragsutredningens förslag att endast ett fåtal statsbidrag skall kvarstå går igenom, är diskutabel. Flera remissinstanser har sålunda uttalat farhågor för att det särskilda råd, som enligt utredningen i samråd med statkontoret skulle utreda frågan om storleken per år av det allmänna statsbidraget, kan få svårt att hävda sig i ansträngda statsfinansiella lägen. Landskommunernas förbunds styrelse yttrar härom:

... Styrelsen anser det sålunda uteslutet att ur kommunala synpunkter godtaga den av utredningen föreslagna metoden för bestämning av det sammanlagda belopp, som varje år skall utgå i allmänt statsbidrag. Trots de garantier utredningen här sökt skapa måste enligt styrelsens mening *stora risker* förefinnas för att det avsevärda belopp, varom här är fråga, skall komma till användning i den statliga budgeten...

Svenska stadsförbundets styrelse är också inne på frågan om det nya fördelningsystemet med ett allmänt driftbidrag när man i ett yttrande över utredningens betänkande säger att »statsmyndigheterna ges genom det nya systemet större möjligheter att göra obefogade nedskärningar av de utgående statsbidragen...»

Det torde, såsom framgår av bl. a. ovanstående exempel och resonemang, vara betydelsefullt även från statsfinansiell synpunkt att större reda och säkrare garantier skapas beträffande de ekonomiska relationerna mellan stat och kommun.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställes,
att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära en utredning
om frågan på vilket sätt utgående statsbidrag till kommun-
er kan göras värdebeständiga.

Stockholm den 27 januari 1954.

Birger Lundström.

Gust. Sundelin.